

VY_32_INOVACE_DEJ_DRD_01

Digitální učební materiál

Sada: Dějiny novověku

Téma: České země v předbělohorském období

Autor: PhDr. Lenka Drdlová

Předmět: Dějepis

Ročník: 4. ročník VG

Využití: Prezentace určená pro procvičení a opakování učiva

Anotace: Materiál vychází ze vzdělávací oblasti Dějepis – dějiny novověku. Žák si zopakuje poznatky z tématu České země v předbělohorském období a procvičí si je v závěrečném opakování.

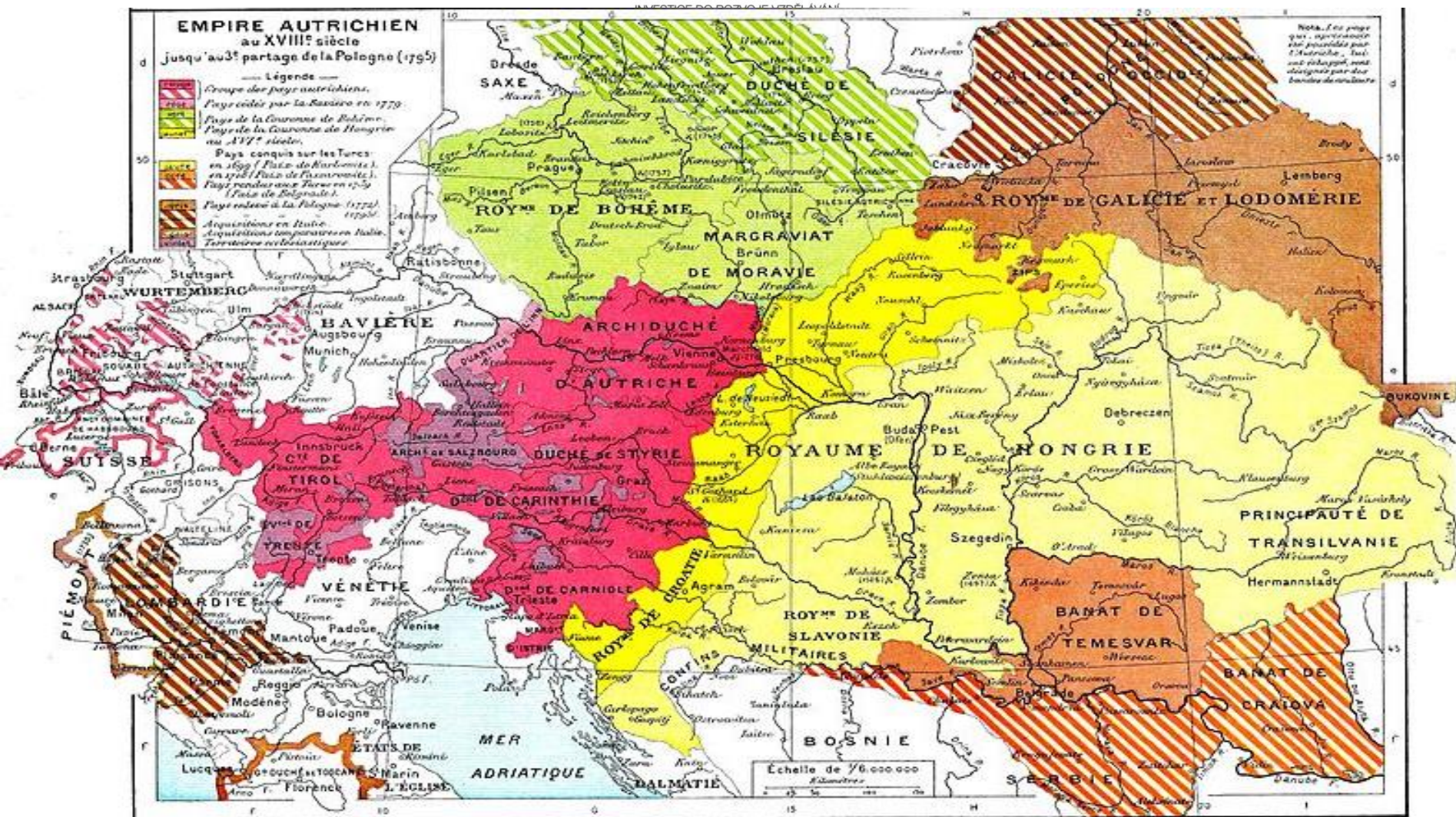
České země v předbělohorském období

Vláda **Ferdinanda I.**

- po smrti Ludvíka Jagellonského byl 1526 zvolen králem **Ferdinand I. Habsburský (1526 – 1564)**, vzal si Annu Jagellonskou
- vzniká **mnohonárodnostní habsburská monarchie** (Čechy, Morava, Slezsko, Lužice, rakouské země, Uhry – pouze část neobsazená Turky = Slovensko, Slovinsko, část Chorvatska)
- **Habsburkové = nejmocnější rod Evropy**

Obr. 1

La vieille Allemagne, à l'ouest de l'Elbe, est si affaiblie à la fin du Moyen âge par le morcellement des anciens duchés, qu'elle perd toute force d'action. L'influence politique passe aux deux anciennes marches établies jadis en pays ennemi, l'Autriche et la Prusse.

L'Autriche a pour noyau : les États héréditaires où le duc souverain a pris le titre d'archiduc d'Autriche (1358). En 1526, les Habsbourg y joignent les deux couronnes à demi électives du Bohême (Bohême, Moravie, Silésie) et de Hongrie ; mais ils n'entrent en possession de la Hongrie qu'après avoir chassé les Turcs (1699). La formation s'achève par la conquête du Banat (1718) et les acquisitions en Pologne (1772-1795).

La formation de la Prusse est beaucoup plus tardive. Le noyau est l'électorat de Brandebourg, acquis par les Hohenzollern (1417). Ils y joignent le duché de Prusse (1648), la moitié de la succession de Clèves-Juliers (1614), la Poméranie citerieure et trois évêchés sécularisés (1648). La Prusse, érigée en royaume en 1700, s'agrandit à l'Est (Poméranie 1721, Silésie 1742, partages de la Pologne 1772, 1793, 1795).

Au XIXe siècle, la Prusse, un moment (1807-1814) rejetée à l'est de l'Elbe, recouvre, outre la Posnanie, ses possessions de l'Ouest agrandies de façon à former trois provinces, Westphalie, Rhin, Saxe. La contiguïté entre les deux groupes de l'Est et de l'Ouest est établie par les annexions de 1866.

S.

Ferdinand sliboval, že neomezí moc stavů, že bude královský dvůr v Praze, bude vládnout po dohodě s českými stavy, **sliboval** náboženskou toleranci a dohodu se šlechtou.

- Ani jeden z těchto slibů však **nesplnil**.

vnitřní politika Ferdinanda:

- snaha o **centralizaci** – úřady přemísťuje do Vídně (tajná rada a dvorní kancléř); úředníky jmenoval sám
 - úřední jazyk – **němčina**
 - v Čechách omezuje moc šlechty, zakazuje krajské sněmy
- 1546 - 1547 - v Čechách **první stavovský odboj** - vzniká v souvislosti se **Šmalkadskou válkou** v Německu

Inaugurační listina – vojsko nemusí bojovat, pokud české země nejsou bezprostředně ohroženy

- 1547 - německá protestantská knížata **poražena** v bitvě u **Mühlberku** - rozpad české stavovské opozice

Ferdinand uděloval **tresty**:

- exemplární poprava 2 měšťanů a 2 rytířů
- panstvo bylo soudně stíháno, byl jim konfiskován majetek
- perzekuce nekatolíků (převážně jednoty bratrské)
- omezena samospráva měst (král měl nad nimi dohled) - hejtmané, rychtáři
- města musela platit pokuty, byly jim zvýšeny daně
- zabaveny městské pozemky – ztráta příjmů – nemožno rozvíjet obchod – zadlužení – opoždění za západní Evropou
- zrušeny cechy
- městům sebrána vojenská výzbroj
- rekatolizace

Uhry

rozděleny na tři části:

- **Ferdinand I.** vládl v horních zemích (Slovensko, Chorvatsko, Západní Uhry)
- **Jan Zápoľský** vládl v Sedmihradsku a v severovýchodních Uhrách
- Turci – **Sulejman** - vytvořili v Uhrách svůj stát, tzv. „Budínský pašalik“

Maxmilián II. (1564 – 1576)

- král český a uherský, po smrti Ferdinanda (1564) také císař
- sympatizoval s protestanty
- **1567** si na něm šlechta vymohla změnu berního systému
- ústně slíbil dodržovat program náboženské tolerance – **Českou konfesi – 1575** (společné vyznání víry)
- přijetí České konfese bylo podmínkou pro korunovaci Maxmiliánova syna Rudolfa (II.) za českého krále
- Maxmilián **ústně** souhlasil, avšak **písemně** tak neučinil

Rudolf II. (1576 – 1611)

- 1583 přesídlil do **Prahy** a učinil z ní svou rezidenci
- podporoval umění, vědu
- spory mezi **Matyášem** a **Rudolfem**
- stavovský odboj proti **Rudolfovi** vedl Matyáš, získal podporu Rakouska, Uher a Moravy (Čechy zůstaly při králi, protože slíbil splnit jejich požadavky)
- **1608** Rudolf podepisuje **Libeňský mír**
 - vzdává se vlády v Uhrách, Rakouských zemích a na Moravě (tam vládne Matyáš) a zůstávají mu jen Čechy, Lužice a Slezsko

Obr. 3

1609 – Rudolfův majestát - potvrzuje českou konfesi

- „Nikdo nesmí být proti své vůli nucen ani ke katolické ani k jiné víře.“ => nejsvobodnější zákon v Evropě
- zrovnoprávnění nekatolických vyznání s katolickým náboženstvím
- **Rudolf** je donucen vzdát se koruny ve prospěch Matyáše a slíbil **Matyáše** doporučit jako římského císaře
- 1612 - **Rudolf II.** zemřel

Rudolfínská Praha

malířství - vrcholí **renesance** – přechází v manýrismus = odmítání perspektivy, subjektivní představy, fantastické motivy, experimentování, erotické a bizarní náměty

- malíři **Spranger, Arcimboldo, von Aachen, Sadeler**

přírodní vědy

- Tadeáš Hájek z Hájku** – botanika, herbář
- Jan Jessenius** – lékař, 1. pitva v Praze
- Jan Kepler** – heliocentrismus, pohyb planet po elipse

literatura

- cestopisy (**Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic, Václav Vratislav z Mitrovic**)
- Kronika česká (**Václav Hájek z Libočan**)
- tiskařství (**Daniel Adam z Veleslavína**)
- politika (**Karel Starší ze Žerotína, Václav Budovec z Budova**)
- gramatika (**Jan Blahoslav**)

Matyáš (1611 – 1619)

- byl na Rudolfovo doporučení 1611 přijat za **římského císaře** - až do své smrti roku 1619
- přenesl své sídlo zpět z Prahy do **Vídně**
- v Praze nechal zřídit místodržitelskou kancelář
- **posílení katolictví**
- často dochází k porušování **Rudolfova majestátu**
- daně schvaluje sněm na 5 let dopředu
- vzhledem k Matyášově bezdětnosti probíhala jednání o nástupci

1617 – české stavy přijaly **Ferdinanda Štýrského** za českého krále (pod jménem **Ferdinand II.**)

- **uznal majestát**, který byl již za vlády Matyáše porušován

Obr. 4

jaro 1618 – sjezd nekatolických stavů v Praze

23.5. 1618 – delegace vedená Jindřichem Matyášem Thurnem – na Pražský hrad

- místodržící **Vilém Slavata** a **Jaroslav Bořita z Martinic**

Defenestrace

- začíná **povstání českých nekatolických stavů proti Habsburkům**
- vláda 30 direktorů (10 pánů + 10 rytířů + 10 měšťanů)
- k odboji se připojila i Lužice, Slezsko, Morava a Uhry

předpoklad pomoci ze zahraničí

- od protestantských knížat v Německu, dále od Anglie, Nizozemí a Saska - ti vytvořili spolek (Protestantská unie), v jejímž čele stál

Fridrich Falcký

- **1619** – umírá **Matyáš**

sněm zvolil za českého krále **Fridricha Falckého**
představitel německých protestantských knížat
1618 byla oslabena moc odboje – Anglie
vyhlásila neutralitu, v Německu bylo uzavřeno
příměří mezi katolíky a protestanty

- **císařská vojska vstoupila do Čech**

8. listopadu 1620 se střetly s českými stavy v
bitvě na Bílé hoře

- **Fridrich Falcký** po porážce prchá,
„zimní král“
- stavovský odboj se s kapitulací rozpadl
- válka se přesouvá z Čech do Falce

Obr. 5

Ferdinand II. (1620 – 1635)

- potrestání odboje
- **poprava** 27 účastníků odboje – **21.6. 1621 na Staroměstském náměstí**
- kat – Jan Mydlář – **Václav Budovec z Budova, Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic, Jan Jesenius, ...**
- konfiskace majetku odsouzených (obohacení Albrechta z Valdštejna)
- **1627 – Obnovené zřízení zemské** – nová ústava pro Čechy
- jediné povolené náboženství – katolické => hromadné **odchody** ze země (J. A. Komenský, Pavel Stránský, Václav Hollar)
- uzákonění dědičného práva Habsburků na český trůn
- zrovnoprávnění češtiny a němčiny
- 1628 – ústava pro Moravu

Úkoly k procvičování:

- 1) Co sliboval Ferdinand I. při svém nástupu na český trůn?
- 2) Jaké metody centralizace monarchie volil Ferdinand I.?
- 3) V čem tkví hlavní příčiny nespokojenosti českých stavů s vládou Ferdinanda I.?
- 4) Jak Ferdinand potrestal své odpůrce – české nekatolické stavy?
- 5) Co to byla Česká konfese a jaký ji potkal osud?
- 6) Jaký byl význam tzv. Rudolfova majestátu?

- 7) Která významná jména můžeš uvést k pojmu Rudolfínská Praha?
- 8) Jak se Matyáš zachoval po nástupu na trůn k českým zemím?
- 9) Jaký byl průběh a následky pražské defenestrace roku 1618?
- 10) Jaké byly důsledky bělohorské bitvy?

Obr. 6

Zdroje:

ČORNEJ, Petr. Dějepis 2: Středověk a raný novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-152-4.

HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. Dějiny českých zemí: Díl první – Od pravěku do poloviny 18. století. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-286-1.

MANDELOVÁ, Helena. Novověk I: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-403-2.

HORA-HOŘEJŠ, Petr. Toulky českou minulostí, Třetí díl: Od nástupu Habsburků (1526) k pobělohorskému stmívání (1627). 1. vyd. Baronet, 1994. ISBN 80-85621-97-5.

ČORNEJ, Petr a kol. Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN 80-86196-33-X.

Zdroje:

Obr. 1: *Soubor:Hans Bocksberger der Aeltere 001.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Hans Bocksberger der Aeltere 001.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Hans_Bocksberger_der_Aeltere_001.jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 2: *Soubor:Empire Autricien au XVII. siecle.JPG* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Empire Autricien au XVII. siecle.JPG](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Empire_Autricien_au_XVII._siecle.JPG) Creative Commons 3.0

Obr. 3: *Soubor:Hans von Aachen 003.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-08-19]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Hans von Aachen 003.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Hans_von_Aachen_003.jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 4: *Soubor:Matthias HRR MATEO.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-08-19]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Matthias HRR MATEO.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Matthias_HRR_MATEO.jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 5: *Soubor:Gerard van Honthorst 006.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-08-19]. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gerard van Honthorst 006.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gerard_van_Honthorst_006.jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 6: Microsoft PowerPoint klipart

Obr. 7: vlastní tvorba – všechna práva vyhrazena

Děkuji za pozornost.

Obr. 7

Gymnázium Nové Město na Moravě